

כשהאשמה חזקה מהמציאות, כל פיגוע הוא תוצאה של מצוקה

written by משה פוזיילוב | 05.06.2025

במהלך האזנה לראיון שקיימה נווה דרומי עם פרופ' יולי תמיר, חזרה ועלתה תחושה מוכרת: הניסיון שלה להסביר, להבין ולעיתים גם להצדיק ¹ גם אם בעקיפין ² את הטרור הפלסטיני.

תבנית השיח הזו, המאפיינת חלקים לא קטנים בשמאל הרדיקלי, נוטה להציב את ישראל שוב ושוב בעמדת התוקפן ³ גם כשהמציאות מספרת סיפור אחר.

לא מדובר רק בהבדלי תפיסה פוליטיים. יש כאן דפוס עמוק יותר, שמזכיר במובנים מסוימים תופעה מוכרת בתחום הקרימינולוגיה: "קורבנות סדרתיים" ⁴ מי שנפגעים שוב ושוב אך מתקשים לזהות את דפוס הפגיעה, ולעיתים אף מזדהים עם מי שפוגע בהם.

במקרה שלפנינו, מדובר על תודעת קורבן שנבחרה לא כדי לשרוד, אלא כדי להקל ולגאול את מצפוננו על תחושת אשמה מוסרית או היסטורית.

הציונות ביקשה להפוך את היהודי מקורבן פאסיבי לשחקן אקטיבי: בונה, לוחם, חקלאי. אך מאז 1967, אצל חלקים בשמאל הרדיקלי התחוללה תפנית תודעתית ⁵ הפלסטיני הפך לדמות הגואלת, וההזדהות עמו נתפשה כהומניסטית, אך לעיתים גם כאמצעי לכפרה על "החטא הציוני".

מכאן נולדה משיכה לסמלים של התנגדות פלסטינית, לנרטיבים של כיבוש בלבד, ולעיתים ⁶ גם לעצימת עיניים מול מעשי אלימות קשים.

הבעיה מתחילה כאשר כל אירוע טראומטי ⁷ מפיגוע חמאס ועד טילים לעבר אזרחים ⁸ מוסבר כתגובה לייאוש, או כ"קריאת מצוקה". הסכמים שהופרו, פיגועים שבאו לאחר ויתורים, הטבח של 7 באוקטובר ⁹ כולם זוכים להסברים שמטשטשים את הקשר הסיבתי בין אידיאולוגיה פלסטינית קיצונית לבין מעשי הטרור עצמם.

וכמו בזירה האישית, גם בזירה הפוליטית: חוסר היכולת להציב גבולות ברורים מזמין המשך פגיעה. חמאס וגורמים אחרים מבינים היטב את שפת ההתמסרות ¹⁰ ומנצלים אותה היטב.

עבור חלק מהחוגים הפוסט-ציוניים, תחושת חוסר הנוחות אינה רק מהכיבוש אלא מעצם מושג הריבונות היהודית. רעיונות כמו כוח, גבולות, צבא ¹¹ נתפסים כבעייתיים, גם כשהם מופעלים מתוך הגנה על אזרחים. התוצאה: סלחנות כלפי קריאות קשות כמו "מהנהר ועד הים", לצד האשמות קשות כלפי ישראל ¹² גם בזמן מאמצים לשחרור בני ערובה.

במקרה של פרופ' יולי תמיר, היא מסבירה כי צה"ל הוא צבא ההגנה לישראל, ולא צבא הניצחון

לישראל.

דווקא ברגעים כאלה, חשוב לחזור לעקרונות היסוד של הציונות: שחרור לאומי, אחריות לגורלנו, וחמלה שאינה נובעת מהתכחשות לעובדות. הזדהות עם הסבל האנושי ² מכל צד ³ היא ערך חשוב. אך כשהיא מביאה לטשטוש בין תוקף לנפגע, היא עלולה לשמש כלי להצדקת אלימות ולא לאנושיות. הזדהות ורחמים כלפי אוייב קיומי איננה מוסרית, היא הונאה עצמית. ישראל שאחרי השבעה באוקטובר לא מוכנה יותר להנדסת תודעה מהסוג הזה.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 05.06.2025.